

a novela e a furia

Ramiro Fonte

Cóntase que antes de comeza-los sesenta, naquela Compostela que debuxou para nós, coas cores da nostalxia, Xosé Luis Franco Grande. Cóntase que había quen lía avidamente nos libros de William Faulkner, escritor do sur, e que a súa vouga presenza habitaría coma unha luz de agosto, as páxinas dalgún dos renovadores da nosa narrativa de posguerra. Certamente, nunca se explicou, coa fondura precisa, esta alianza faulkneriana, ás veces manifestada desde unha crítica que se apega máis da conta ós nomes propios. Quizais haxa máis dun exemplo para que nós aceptémo-las afinidades faulknerianas, e non precisamente no senso de termos vertido á nosa lingua as estruturas narrativas do americano.

Certamente, o máis faulkneriano dos escritores galegos segue a ser Ramón Otero Pedrayo. Tamén poderíamos dicir que Faulkner é, sen sabelo, oteriano. Ámbolos dous ergueron os alicerces da súa obra sobre dúas ruínas do século XIX. Puxeron o corazón nos días pasados; nun mundo inevitablemente perdido, en desemeillantes sociedades que esmorecían para latexar, co seu derradeiro alento, de vida, nas páxinas de ámbolos dous mestres. Quizais estean tamén vencellados pola tensión narrativa; por seren narradores de indómito talento. Incluso por ese labirinto sintáctico no que se converten moitas das secuencias das súas obras. Hai unha canle misteriosa, un designio común que vencella as sombras do profundo sur americano con ese Antigo Réxime no que Otero reflexou a nostalxia que nel suscitaban a mudanza dos tempos.

Sirva este exemplo —sen nos esquecer dos arquetipos humanos de Blanco Amor— para achegar a nós, unha vez máis, a un autor de abondo celebrado, aínda que non sempre mantido —quizais por mor do seu esaxerado mundo— entre as preferencias dos nosos narradores, que moi ben poderían tomar del moitos dos seus modelos. Ou, incluso, o seu fondo compromiso cunha obra narrativa que, curiosamente, nestes anos da moda da novela histórica ou da apoloxía do fragmentario, segue a soerguer, para non deixar de fascinarnos a soberana potestade do seu mundo. O teatro mítico dos aconteceres dunhas xentes que teñen a un mesmo tempo, a nobreza e a impiedade. Que aman e morren. Que demoran as súas vidas no famoso condado de Yoknapatawpha, que se dirixen a Jefferson. Que se esquecen no Recanto do Francés para xerminaren, desde o máis fondo da razón do home, os indómitos caudais das súas paixóns. Desde a súa primeira novela, *A paga dos soldaos*, Faulkner fala dun home fronteirizo; dun novo heroi que concerta en si mesmo a bondade e a maldade. Que borra os lindeiros morais para nos facer reflexionar sobre o home contemporáneo.

Quizais foron poucos os escritores do XX que misturasen coma el a vida das xeracións. Poucos os que seguisen —cun

afán case bíblico— o fío das xenealoxías. Como se no fondo deste periplo polas vidas das xentes apegadas ó Vello Río, estivese o empeño de encontrar un tempo pasado irrecuperable e xa abolido. O noso novelista ergue a poderosa presenza da metáfora para nos describir, doutro xeito máis auténtico e pouco paisaxístico, a presenza dunha terra que perdura. A súa é a historia dun mundo derrubado; dunha desfeita. Sabio trasgresor da novela do XIX mudou, por necesidades da súa obra, e non por imprecisos experimentalismos, a arquitectura da novela do XX. Moitas das accións fundamentais por el expostas van ser relatadas por personaxes tanxenciais. Incluso, ás veces, nun diálogo de taberna entre personaxes máis que secundarios, vai esta-lo por qué dos acontecementos que moven a acción dominante. Fixémonos sempre nalgunha persoa que pasea; nalgún que conta unha historia á beira dun camiño, porque el pode ser quen desvele o miserio do amor e da morte dos personaxes principais.

William Faulkner erixiu sobre a súa obra unha sistematización que quere ser totalizante. As súas son as moitas partes dun conxunto que se reordena, baixo un talento inusual, pero que ó mesmo tempo se esparexe nas ponlas de cada unha das súas novelas. Bota man dos arquetipos. Exerce un xeito de profanación sobre a obra de Shakespeare. Pero asume, fundamentalmente, unha novela de xente; dunha conciencia comunal; do río misterioso da memoria e do sangue que vencella, e iguala, ós seus diversos personaxes. Outro dos seus maiores acertos é a precisión e o vigor dos seus diálogos. Incluso o seu xeito de concerta-lo lírico co tremendista. Certamente, a súa obra é poderosa; inquadantemente distante. Goza das alturas coma a mellor das aves rapaces que leva escrita no seu nome.

Fagamos, novamente, unha alianza de lectores de Faulkner. Sigámo-lo rumbo das súas principais familias. Os Sartoris, os Snopes. Procurémo-lo home contemporáneo na conducta maldita de Christmas ou na resignada bondade do reverendo High-tower. Faulkner é un bosque confuso e complicado, pero no que é doado encontra-lo camiño certo que move a engranaxe da súa narración. O mesmo acontece coa súa sintaxe arriscada e alongada. Con ese xeito ocultador co que el expón os acontecementos para, máis tarde, desvelarlle ó lector unha clave que permite que reordene o que non lle explicitara dun xeito claro. Quizais porque o mundo de Faulkner non se explica; é.

Pero, sobre todo, poñámo-lo noso corazón ó sur para sabermos que na decadencia dun mundo, pode e debe xurdi-lo talento necesario que a constate. Quizais estivemos moi ocupados por esa confusión experimental coa que a novela francesa respondeu ós modelos do americano. E moito menos coa fé de vida que persiste nas súas páxinas. E con ese vello afán de conta-las historias.